

Setembre crític | | Actualitzat el 28/11/2024 a les 10:39

Jenn Díaz: «Tinc molt clar que quan explico que la violència és física la gent ja no dubta»

L'escriptora i exdiputada del Parlament de Catalunya Jenn Díaz ha publicat aquest any 'Violència en tres actes' (La Magrana, 2024), on explica la seva experiència com a víctima de violència masclista | Jenn Díaz: «El poder l'hem atorgat a certs homes, però el sistema patriarcal el sostenim entre tots i totes»

Jenn Díaz és autora de 'Violència en tres actes', un llibre íntim i personal que parteix d'una experiència pròpia com a víctima de violència masclista | Sara Blázquez

Jenn Díaz (Sant Feliu de Llobregat, 1988) és escriptora i ha estat diputada independent per ERC al Parlament de Catalunya durant les dues darreres legislatures. Precisament va ser la primera diputada a denunciar en seu parlamentària, a la primera intervenció al faristol, que havia patit violència masclista. Aquest any ha publicat *Violència en tres actes* (La Magrana, 2024), on recull el seu testimoni. L'acompanyem a la presentació del llibre a la Muntanya de llibres.

Un dia d'aquests que ens intercanviàvem missatges et vaig dir «deunido, tantes presentacions, quina remoguda no?» i tu em vas dir «no et pensis, com més en parlo, més lluny». Aquest potser és el problema, que no se'n parla prou? Que quan hem estat agredides o no ens n'adonem, o no en parlem? De fet, tu durant molt de temps no en vas parlar, com expliques al llibre. Per què?

A l'hora de patir violència masclista en l'era del *Me too*, en l'era en què totes nosaltres tenim un altaveu que són les nostres xarxes, en què de cop s'han escurçat les distàncies entre el missatge i els possibles interlocutors i interlocutores, es genera la sensació que si no ho expliques potser és que no ho tens prou superat. Abans d'escriure el llibre ja havia fet xerrades, i molt sovint em passava que, en acabar, moltes dones se m'acostaven i em deien «ostres, que valenta, jo no he estat capaç, jo no ho he explicat» o «jo no podria fer això que tu has fet». I de vegades tenia la sensació que quan marxava d'aquests espais deixava en aquestes dones com una mena de sensació que els faltava alguna cosa per completar aquest camí de la recuperació i de la reparació. I una de les coses que intento dir en el llibre és que han passat divuit anys, soc escriptora, durant sis anys he fet de diputada al Parlament, i això vol dir que jo tinc una sèrie d'eines i una sèrie d'altaveus i un lloc en el món que em permet fer això. Però què és tan vàlid utilitzar el teu testimoni, polititzar-lo, mediatitzar-lo i obrir-te en canal com no fer-ho. De fet, hi ha moltíssimes coses que he viscut que no estic disposada a exposar-les, perquè no em sento còmode, perquè posaré a l'abast de tothom coses que em semblen íntimes i que jo potser no estic preparada per poder-ne parlar.

L'escriptora va presentar el seu últim llibre a la llibreria Muntanya de llibres de Vic Foto: Sara Blázquez

I fins llavors no vas estar preparada per explicar-ho.

No ho explico gaire, però també vaig tenir una prèvia en què vaig fer una entrevista a Catalunya

Ràdio després de publicar *Vida familiar*, i jo vaig anar a aquella entrevista pensant «si em pregunten per aquest conte, explicaré que està basat en una experiència meva». I em van preguntar per aquell conte, em vaig cagar, vaig explicar per sobre de què anava, vaig parlar-ne com si fos una cosa de ficció i no ho vaig explicar. Van haver de passar uns quants anys més, i per fer-ho en gran, des del faristol, però la meva reparació no va en funció de si quan ho explico se'm fa difícil o no. Jo he trobat aquesta via, però no explicar-ho amb un altaveu també està bé.

La violència psicològica sovint costa de detectar. Com et vas adonar que eres víctima?

Jo crec que algunes de les violències psicològiques que vaig patir vaig trigar una mica a detectar-les, a classificar-les i a etiquetar-les com a violència masclista. En aquell moment estava immersa en una relació, en una sèrie de dinàmiques, en una manera de relacionar-me en què comences a normalitzar allò que t'està passant, que t'incomoda, que et fa sentir molt petita, que estàs insegura. I el fet de normalitzar-ho fa que, a més a més, amb la persona amb qui tu has de parlar sobre aquelles pors, aquelles inseguretats, tots aquells problemes, el teu interlocutor, és alhora el teu agressor i la persona que està generant aquesta inseguretat. Comences a negociar amb el teu agressor la gravetat d'aquella situació i acabes adoptant com a propis els seus arguments per justificar aquesta violència psicològica. Amb la física no hi ha tants matisos, però també pots acabar autoenganyant-te, perquè jo pensava, «bé, només ha passat dos cops, i el maltractament és com de forma continuada i una cosa com molt més bèstia».

L'imaginari que tenim de violència masclista, de crits i pallisses, ha fet molt mal.

Una de les coses que m'ha portat el llibre és a parlar amb un munt de dones que em deien «com que jo no vaig aparèixer un dia amb un blau, em costava molt posar-li aquesta etiqueta». I realment és una línia que es pot traspassar o no quan parlem de violència masclista. També ens validen més quan expliquem que la violència era física. Jo tinc molt clar que quan explico que la violència és física la gent ja no dubta. I, en canvi, quan parlo de la psicològica, m'adono que sembla que tota l'estona em justifiqui, intentant fer entendre a l'altra persona que de veritat allò que em va passar és molt greu. Quan començo a explicar al meu entorn, començo a agafar les històries més greus. Tinc les dues grans anècdotes de violència psicològica i de tortura i de xantatge, que és el dia que faig divuit anys i després quan s'inventa que s'ha suïcidat. Llavors la gent aquí diu, ah, d'acord, però és que tot el que va venir abans no va ser menys greu. Moltes vegades tenim la sensació que l'etiqueta de violència masclista o de víctima ens queda una mica grossa perquè no som aquelles dones que han assassinat o que les han violat. Llavors, o bé no és violència masclista o bé no ens ha passat res prou greu. Això acaba dificultant molt explicar-nos a nosaltres mateixes què ens ha passat.

I com ho vas arribar a entendre, tu?

Per sort en el meu cas mentre m'anava passant tot això el feminisme va esclatar i llavors ja no havia d'encendre la tele per veure que cada X temps sortia un feminicidi, sinó que a les meves xarxes, a la televisió, en els pòdcasts hi apareixia informació que jo anava assimilant i aquí sí que encaixaven les meves experiències. Llavors comences a dimensionar la teva vivència, a entendre què t'ha passat i cap a on és el camí.

Jenn Díaz, després de la presentació, a punt de signar el llibre a una lectora Foto: Sara Blázquez

També hi ha molts estereotips tant de la persona agressora com de la persona agredida.

Però aquest estereotip queda desdibuixat quan veus que la violència masclista afecta dones amb diferents nivells socioeconòmics, d'accés o no a la cultura, de tenir una carrera professional,

socialment reconegudes com a dones que tenen èxit. En el meu cas, hi havia una part que m'afalagava perquè no em consideraven la dona dèbil víctima de violència masclista, però, per una altra banda, això volia dir que jo havia fallat, perquè si ningú s'esperava de mi que jo ho patís, és que alguna cosa jo no estava fent prou bé. Igual que en el cas de les víctimes, crec que és molt important entendre que els agressors i els violadors i els assassins no són homes que estan en els marges, que no estan en la nostra vida quotidiana, i que no ens saluden i que són dèspotes, no sempre tenen forma d'agressor i sempre explico que quan vaig fer el club de lectura a la presó de Lledoners, els homes amb què vaig fer el club de lectura eren sobretot del mòdul 4, que és on hi ha violadors, assassins, violadors de criatures i maltractadors. El personal de la presó m'explicava que els del mòdul 4 són els presos més actius en les activitats comunitàries perquè a diferència d'altres presos, que majoritàriament són víctimes del sistema, en el cas dels agressors són persones que en la resta de la seva vida tenen vides completament funcionals.

El fet de saber que les causes són estructurals et va descarregar?

Sí, jo crec que això em va deixar dormir molt tranquil·la la veritat, perquè vaig passar diferents etapes. La primera etapa era la de la negació, però un cop comences a reconèixer i acceptar el primer que penses és «quina mala sort que m'ha passat a mi», la fase «m'ha passat a mi perquè jo tenia divuit anys i em creia molt madura, però no ho era tant i havia marxat massa ràpid de casa dels pares». Tot això té a veure amb la meva experiència i pot agreujar una situació de violència, però no és la causa. La realitat és que hi ha tota una sèrie de normes no escrites en la societat que validen molts d'aquests comportaments. En aquest procés de reparació vaig començar a entendre que la violència masclista no era que la noia de divuit anys havia tingut mala sort de trobar-se aquest paio sinó que anava més enllà. I quan van començar a sortir totes aquelles dones en el moment del Me Too, aquelles actrius amb vides molt diferents de la teva, però que resulta que estan patint unes violències molt semblants a les que hem viscut nosaltres a les nostres feines, en els nostres entorns socials i d'oci o amb la nostra parella o exparella. Això ajuda a fer que ens descarreguem de la culpa. Perquè hi havia moments que jo em defensava a mi mateixa i pensava que hi ha dones que s'hi estan tota la vida i que jo no vaig arribar a estar-hi dos anys. Com si això fos una competició de veure qui se'n surt abans!

Sovint es diu que s'ha de denunciar sense tenir en compte la situació de la persona agredida i que sovint també acaba sent víctima de violència institucional. Tu ho vas fer, de què et va servir?

En el cas de les denúncies no podem generalitzar i el missatge del feminisme no pot ser a l'engròs. El que fa una advocada especialitzada en violència masclista és mirar-se el teu cas i veure si es poden provar els fets, veure si hi ha una part emocional, veure si això repercutirà negativament en el teu procés de reparació, quin desgast suposarà. Si hi ha números o no de què això sigui una sentència condemnatòria o una sentència arxivada, quines són les teves expectatives. En el meu cas, el meu nivell d'expectatives era molt baix, perquè en realitat jo no esperava tant denunciar-lo i que algú em donés la raó, jo era molt conscient que no tenia proves, que no tenia cap informe, que no havia anat al metge, no m'havia fet fotos, no tenia testimonis, no tenia res tangible. La meva expectativa era molt clara. Jo no era la primera i sospito que no seré la darrera, però aquesta persona tenia un expedient immaculat. Per tant, si jo denunciava, encara que no anés enlloc, hi hauria una ombra de dubte sobre ell, i si mai alguna altra dona decideix denunciar-lo, com a mínim hi haurà això.

I com et va fer sentir, el procés?

Jo vaig tenir dues experiències molt diferents. A la comissaria dels Mossos molt bé, i, en canvi, en el judici és una cosa que jo tinc esborrada. Al llibre no sabia què explicar d'aquesta part perquè no me'n recordo. Va ser molt traumàtic. Entenc la dificultat de provar que això que estic explicant és cert, però moltes de les dones que acabem en un jutjat especialitzat en violència de gènere tenim les expectatives situades en altres llocs. Sortir d'allà amb la sensació que la teva denúncia s'arxivarà o no anirà enlloc, però que la jutgessa t'ha cregut, crec que serveix. Però jo la

sensació que em vaig endur és que no em creia, i no sabia per què havia de ser sospitosa d'inventar-me això quan en realitat era traumàtic fer allò. Et sents jutjada amb un tema del qual emocionalment la gestió és forta. Ell no es va presentar, però si s'hagués presentat potser l'hauria vist. La incògnita de si el veuria, si intentaria parlar amb mi per demanar-me perdó per enèsima vegada, si s'intentaria justificar? Hi havia una sèrie d'emocions que jo estava negociant, i quan entro allà la primera pregunta és: «i si això va passar fa més d'un any, per què denúncies ara?». Gairebé vint anys després crec que la pregunta ja té una resposta social que és «ho faig ara perquè és ara quan puc». La gent denuncia quan pot, quan se sent forta, quan creu que és el moment personal de fer-ho, quan les seves expectatives i el benefici que en pot treure estan alineats.

L'exdiputada del Parlament assegura que «El que és personal és polític» Foto: Sara Blázquez

I si alguna persona agredida et preguntés «què faig, Jenn, denuncio o no?», què li diries?

Segons com veïés aquesta companya, li diria «si t'ho pots estalviar, millor que millor». Això no vol dir que la justícia no és un dret que tenim les víctimes. Hem de poder generar que el jutjat sigui un espai segur per a les víctimes, i tenim tot el dret a reivindicar-lo. Però hem de ser molt conscients que el sistema judicial pot ser revictimitzador, que pot ser un espai que et generi un gran forat que no estàs preparada per gestionar. Si ho saps i així i tot t'hi tires, t'acompanyarem.

Hi ha altres tipus de denúncia, com la denúncia pública. Creus que serveix fer mediàtics alguns casos? Estic pensant en la Manada, Rubiales, Dani Alves?

Crec que som on som gràcies a aquests casos. Fa poc vaig veure el documental de la noia de la Manada, és molt pedagògic i et fa entendre quin viatge ha fet la nostra societat abans i després d'aquest judici. Malauradament, crec que el cost personal que paguen les víctimes és molt alt, però que la sensació d'avançar col·lectiva i comunitària del feminisme és gegant. La gestió i reivindicació al carrer amb el cas de la Manada ha saltat a les institucions i s'està legislant d'una altra manera. Es va passar del no és no al només sí és sí en reacció al que va passar. En el cas de Dani Alves, la sentència potser se'ns fa curta, però és que li estan dient a un paio ultra poderós i ric que l'excusa de què anava borratxo ja no funciona. I que per més que tu diguis que sí en un moment donat, pots retirar el teu consentiment i que no respectar-ho et fa igual de violador que el que t'agafa i et deixa tirada en una cuneta. El poder l'hem atorgat a certs homes, però el sistema patriarcal el sostenim entre tots i totes, i això ha generat un sentiment d'impunitat durant molt de temps.

Però el cost per les denunciants sovint és molt alt.

Per les dones que denunciïn homes admirats, estimats i respectats el cost és molt gran, perquè d'entrada ningú et creurà. A més, totes aquelles dones que estan fent aquestes denúncies en espais en què això era el més normal o s'havia de callar, com per exemple en la política, automàticament no se les creuen. I després hi ha unes quantes privilegiades, com jo, que com que no coneixeu el meu agressor, com que no li poseu cara, nom, com que no teniu cap vincle amb ell i només em coneixeu a mi, que soc escriptora, que era diputada del Parlament, quan ho dic, automàticament, em creieu. I l'únic que podeu dir és que ho vaig dir al faristol plorant, i potser no era el lloc ni la manera, però la meva vivència ningú l'ha posat en qüestió.

Sí que és veritat que quan et toca lidiar en conflictes on també coneixes l'agressor canvia la cosa.

És molt difícil perquè moltes de les dinàmiques que abans estaven normalitzades, ara ja no. Les

dones hem fet el canvi de xip més ràpid, perquè ja hem trigat no sé quants milers d'anys, però quan l'hem fet, no hi ha marxa enrere. I, en canvi, ells encara estan negociant. És tan difícil fer una denúncia! Exposar-se, explicar-ho, això t'acaba generant també una altra violència al voltant del teu propi testimoni. Si algú s'atreveix a fer aquest pas, el tant per cent que s'ho estigui inventant és molt petit. Llavors podem debatre si ell n'era més conscient o menys, si els temps han canviat i ell encara està el 2010, i fer cursos i tallers des de l'antipunitivisme, però posar en dubte la víctima o decidir que com que coneixem una mica l'agressor, ens hi posem de perfil, crec que ens fem un mal servei. Necessitem que hi hagi un protocol que funcioni, perquè també tinguem una via alternativa a la justícia formal, perquè si des de l'esquerra volem activar una sèrie de mecanismes, com la justícia comunitària, però cada cop que ho fem ens revictimitzem com quan és un jutge, doncs ja passem pel jutge, que almenys és l'adversari ideològic.

*Jenn Díaz: «El poder l'hem atorgat a certs homes, però el sistema patriarcal el sostenim entre tots i totes»
Foto: Sara Blázquez*

L'extrema dreta diu que no se n'ha de dir violència de gènere o masclista. És preocupant?

Sí. Estem millor que abans, perquè abans no escrivíem aquests llibres i no ens explicàvem certes coses i quedava tot tancadet a casa. Crec que estem millor, però també crec que al davant hi ha una onada reaccionària, perquè fins ara el feminisme que arribava a la institució o a l'espai de poder era un feminisme més o menys còmode, no sacsejava alguns fonaments que sostenen això. I quan es comença a remoure tot això, no els agrada. Exactament, igual que el que està fent l'antiracisme en una societat com la nostra. Que no diguis una sèrie de coses en una conversa no vol dir que no tinguis actituds racistes. Jo crec que ara mateix hi ha una sèrie de moviments que tenen els altaveus, encara que siguin a menor escala que els altaveus tradicionals, però estan prenent la paraula, grups socials que estaven muts, que els havíem apartat, invisibilitzat i silenciats, i això ens posa contra les cordes. De vegades som molt pessimistes, és normal, però alhora també penso que estem més connectades que mai, que ens teoritzem a sobre, que estem envaint certs espais. Fins ara no compartíem el taulell de joc, i ara sí. El nivell de violència va creixent perquè nosaltres anem conquerint espais.

Vas entrar al Parlament fent pública la teva experiència. D'alguna manera era una declaració d'intencions. Com creus que t'ha afectat i què has pogut aportar des d'aquest lloc de supervivent?

El que és personal és polític. La manera de fer política està condicionada per la teva experiència, fins i tot la teva experiència més immediata, que és des que surts de casa teva i arribes al Parlament: quan has trigat, quin transport has fet servir, com has pogut arribar, en quines condicions, a quina hora t'has hagut de llevar. Si aquesta experiència és important, la resta també ho són. Històricament, les persones que estaven representades al Parlament tenien experiències de vida molt similars entre elles. Però resulta que quan arribem a les institucions de manera més diversa, els temes es diversifiquen. Ja no només és important quin partit defenses, quin moviment polític, quina ideologia i quin territori, sinó que si ets dona, si ets jove, el teu nivell socioeconòmic, la teva diversitat funcional, la teva orientació sexual, la teva identitat de gènere, la teva situació administrativa? Tot això, resulta que també és rellevant a l'hora de fer política. Jo tenia por de convertir-me en la diputada que ha dit que ha patit violència masclista i tenir aquesta etiqueta, però és que aquesta etiqueta defineix part de la meva experiència com a persona i, per tant, a l'hora de fer política.

Però aquesta experiència t'ha permès fer molta feina.

Uns mesos més tard es va obrir la ponència per modificar la llei contra la violència masclista. I

no saps què és modificar una llei que està parlant d'una violència teva. Recordo que hi havia un moment en què s'estava parlant de la mediació en casos de violència masclista i jo m'hi vaig negar. Segurament, si jo no hagués passat per això a la meva vida un expert m'hauria dit que la mediació era una possibilitat i jo ho hagués tirat endavant. Durant molt de temps vaig ser la diputada que havia canviat els lavabos del Parlament, i només em feien preguntes sobre on havien de pixar, perquè hi havia massa símbols. Vas acumulant etiquetes. Jo era escriptora, jo era feminista, jo era una independent, jo era una tia nascuda al Baix Llobregat, la meva llengua materna és el castellà, era una indepe que a casa no era la tradició política. Però és que jo era víctima de violència masclista i això definia la meva trajectòria vital tant o més que les meves altres 50 etiquetes, que tots en tenim. Jo faig política des d'aquí. I jo ho sé, i ara ho heu de saber vosaltres també.